

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în laintulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate, se plătescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 18.

Sibiu, 1/13 Martiu 1878.

Anulu I.

Franciscu Carolu, c. r. archiduce,

venerabilele parinte alu MSale Monarchului nostru, a repausatu în Domnulu în 8 martiu dupa unu morbu numai de 6 zile, în etate preste 75 ani, că-ci fusese nascutu în Decembre 1802. În orele despartirii de acésta lume s'au aflatu la patulu seu de doreri pre langa august'a parechia imperatésca ambii frati ai MSale și toti ceilalti membri ai casei domnitórie, căti din intemplanare erau în Vien'a, ér nepotulu seu, archiducele clironomu alu corónei, fu chiamatu prin telegrafulu dela Berolinu.

Simpathiele cari s'au manifestatu nu numai în corpurile legislative si în alte corporatiuni superiori a le Monarchiei, ci în tóta poporatiunea, fora distinctiune, indata dupa-ce se primi scirea trista, au fostu generala, fora esceptiune. Acésta manifestare de simpathii cătra inaltulu reposatu nu se esplica din activitatea politica, pe care o ar fi avutu în viétia sa, pentru-ca Archiducele Franciscu Carolu era unu barbatu cu totulu strainu de luptele vietiei publice si din contra devotatu traiului familiaru linistitu, cumu si celoru mai mari binefaceri cu mana larga. Dupa renuntiarea la tronul a fratelui seu mai mare, imperatul Ferdinandu, dreptulu de succesiune competea în puterea statuteloru casei domnitórie acestui frate alu seu; repausatulu inse n'a hesitatu unu momentu a renuntau si densulu în favórea prea iubitelu seu fiu, Franciscu Iosifu. De aci incolo grigea sa cea mai mare a fostu a dá prunciloru sei educatiune în fric'a lui D-dieu si a face bine în tóte partile, dar asiá, că fórtu raru sciá stang'a, ceea-ce face drept'a. Sute si mii de suplice venite la densulu dela familii si persóne, lovite de sortea vitrega, le cetea singuru, dispunea a se cercetá cu de a meruntulu despre starea petentiloru si apoi le resolvea. Unu numeru considerabile de familii scapatate tragea de la archiducele Franciscu Carolu pensuni pe viétia; altora le da subventiuni séu burse pentru educatiunea prunciloru si érași pe altii ii scotea din calamitati momentane. Adesea mergea prin casele ómeniloru seraci, că se'i întrebe, ce le lipsesce. Este de prisosu a observa, că s'au aflatu si ómeni nemultiamitori, cari au abusat de rar'a bunetate a fericitelu archiduce. Avea si predilectiune mare pentru incuragearea artelor, si fiindu-ca tienea multu la theatru consideratu că scóla a poporului, art'a dramatica are se'i multiamésca pentru ajutorulu materialu fórtu considerabilu. Anume theatrele din Salzburg si Ischl au se'i multiamésca în parte mare chiaru infintiarea loru.

Déca augustii sei fii vérsa lacrimi de dorere pe sicriulu parintelui lor, torrente de lacrimi voru versá miile de seraci, cari si-au pierdutu într'insulu totu pe alu lor parinte binefacutori.

Memori'a Lui se fia eterna si faptele sale filantropice se remana de modelu toturoru ómeniloru favorati de sórtu prin acumulare de avutii pamentesci.

Ideli practice din sfer'a economiei nationale.

I. Ne-amu obligatu în program'a nóstra a ne ocupa de cestiuni national-economice, care taia afundu în viétia popóraloru si a staturiloru, séu mai bine, dela care depende esistentia loru. Nu este nici-unu statutu si nici-o natiune în Europ'a, care se aiba mai mare lipsa de sciintia economiei nationale séu cumu ii mai dicu, sociale ori politice, de cătu o are Ungari'a, Transilvani'a, Croati'a si natiunile locuitorie în aceste tieri. Ceea ce afirmamu noi aici, s'au adeveritu din nou într'unu modu fórtu tristu si dorerosu cá de 6 septemani incóce în diet'a Ungariei cu ocaziunea desbateriloru decurse asupra mai multoru cestiuni de acésta natura, precumu: regulari de impozite, comerci, industria, credite, banci, vami si tarife. Diariile cele mai seriose din capital'a Ungariei marturisescu cu destula rusine, că dintre

443 membrii ai camerei deputatiloru abia sunt cinci barbati destulu de preparati teoretice si practice în sfer'a economiei sociale, éra între aceia la loculu antaiu este comitele Melchioru Lonyay. Chiaru dintre exministrii unguresci unii o spusera curatu, că dieu ei numai de doi ani incóce se ocupa mai inadinsu de economi'a sociale, din care mai înainte nu sciá nimic. De aici se pricepe bine, cumu acei ómeni au potutu lasa, că tiér'a se ajunga pe marginea ruinei, si pentru-ce se perdu luni si ani cu certele parlamentarie; că-ci adeca cu cătu într'o societate de ómeni, numesca-se aceea chiaru dieta, nesciintia este mai mare, intunecimea mintiei mai grósa, cu atátu si certele sunt mai dese si mai intensive. Se scie totu-odata din alte informatiuni autentice, că în periodulu alu treilea legislativu ungurescu s'au stracuratu unu mare numeru de deputati, cari potu se fia ómeni de omenia si buni patrioti, sunt inse fórtu ignoranti si chiaru prosti în cestiunile cele mai importante, adeca ómeni, cari dupa ce au esitu din scóle, n'au mai cititu nimic, nu s'au mai ocupatu seriosu de nici o specialitate, ci precumu dice „Kelet“, s'au facutu deputati din pura ambitiune si vanitate, séu — nici ei nu sciú cumu au ajunsu în dieta.

Déca în corpulu legislativu este asia, cumu va fi óre în masele poporului? Aci respunsulu si-lu póte da fiacare dintre noi. Cu tóte acestea, noi nici asta-data nu vomu desvolta la loculu acesta teorii national-economice, ci spre a demustra necesitatea lor, vomu ilustra desolat'a stare a economiei nóstre sociale cu date, cu cifre statistice si cu esemple practice, din care tóte se va vedea, unde au ajunsu acestea tieri si ce sórtu le astépta, déca nu le va veni în ajutoriu sciintia.

Ori-ce omu cu mintea la locu, avendu misiunea de a sustiené o familia, isi computa cu mare grija isvórale de venituri si veniturile efective, éra nu imagnate, pentru-cá dupa acelea se'si póta mesura spelele si se se intinda numai pana unde'i ajunge plapom'a (straiulu). Cu atátu mai rigorosu trebuie se se tienea unu statutu de acésta regula pre cătu de practica, pre atátu de imperativa. În Ungari'a acésta regula fu mai pucinu respectata. Chiaru dupa marturisirea maioritatiei dietelor s'au facutu spese órbe, reu calculate si mai reu aplicate, cu sutele de milióne, fiacare anu s'au inchiaietu cu deficitu, în cei diece ani ai dualismului s'au contrasur recurmatu imprumuturi, a caroru suma trece acuma preste una miie de milióne (miliardu) de florini.

Ungari'a inse mai sufere de unu altu deficit fatalu si periculosu, care se numesce deficit comercialu. Candu poporatiunea unei tieri isi copere tóte trebuintiele sale de aci de a casa si nu cumpara nimic din tieri straine, atuaci totu comerciulu seu este numai unu schimbu între locuitorii aceleiasi tieri; economulu isi ia pe graulu seu caltiamente, pe vinulu seu bani, că se'si plătesca impozitele la statutu, pe doue capete de vite parafernaliu pentru fiia-sa de maritatu, ori spesele tienerei la scóle a vrennui fiu si asia mai departe. Candu poporatiunea unei tieri vinde din productele si manufacturele sale la straini din alte staturi, dara cumpara mai pucinu dela ei, atuaci érași este prea bine, acelu poporu se póte bucura de prosperitate, că-ci bilantiulu seu este activu, la elu banii, acesti representanti ai avutiei, în locu se se inpu-cinedie, se multiescu pe anu ce merge, de aceea poporulu ajunge în stare si ia curagiu de a lucra si mai multu, că se aiba castigu si mai mare; elu are la mana midiolóce de a'si face locuintie mai demne de omu, de a manca si a se imbraca mai bine, de a se si civilisa. Dara vai de tiér'a, alu carei bilantiu comercialu este passivu.

Dupa acestea se vedemu, cumu stá cu bilantiulu comercialu alu tieriloru corónei unguresci. Vomu scóte aci date statistice culesc de scriitorii economisti ungureni cá Horn, dr. A. Konek, C. Keleti, dr. I. Kakuajay. Dupa unu computu generale inchiaietu pe patru ani 1868—1871 importulu anualu din tieri straine în Ungari'a fusese în cifra midiolocia de câte 386 milióne florini, din

contra esportulu de marfi din Ungari'a în alte tieri numai de 340 milióne. Asia dara în acei 4 ani au esitu din acestea tieri bani mai multi decâtu au intratu: $46 \text{ mil.} \times 4 = 184 \text{ milióne fl.}$ prin urmare bilantiulu comercialu a fostu passivu si poporulu întregu de 15 milióne suflete a remasu cu atátea milióne mai saracu.

De atunci incóce se mai inchiaie unu asemenea bilantiu, din care esi desperatóri'a cifra de 156 milióne fl. passive, prin urmare cu atáta érași mai saraci. Pe bazea acestoru cifre recomandamu economistiloru si matematiciloru urmatóri'a problema: Inchiaindu-se bilantiulu comercialu alu Ungariei în alti 10 ani cu passivu numai de câte 30 milióne, la 1898 căti bani voru mai remanea în manile poporului? Noi n'amu uitatu, că esista pressa de charthia-moneta; scimu inse si atáta, că i se infunda si la aceea curendu, că-ci cu cătu se scotu mai multe petecutie-moneta, cu atátu mai curendu valórea loru scade la nimic. Asia dara noi stamu pe langa problem'a nóstra, éra vindecarea reului blastematu o cautamu airea.

Alta problema. Din 386 milióne fl., pentru cătu se aducu în fiacare anu marfi straine din tierile austriace si asia dicundu, din tóta lumea, gáciti câte milióne esu pe obiecte numai de luxu, pe secaturi, pe nimicuri, pe fantasii, si câte mergu pe obiecte în adeveru necesarie?

Alte cifre. Pamentulu productivu alu tieriloru corónei unguresci este pretiuitu (nu scimu dupa ce chiaie) la valóre de 3 miliarde si 800 de milióne florini. Se punemu inse, că $\frac{1}{3}$ parte, de si productiva, este coperita cu paduri, pe care capitalistii nu dau imprumutu; totu mai remane teritoriu de $\frac{2}{3}$, pe a carui hipoteca în ori-tiéra ai potea lua imprumutu diumetate valórea, adica 1 miliardu si 225 milióne, nu cá se fia risipite si tocate pe nimicuri, ci cá se le investesci, se'ti amelioredi economi'a, agricultur'a preste totu, se'ti nobilitedi vitele, se seci lacuri si balti puturóse, se reguledi riuri, fia-care pe mosii'a sa etc. Dara din calculatiunile lui Horn ese, că pana în a. 1872 proprietarii de tóte treptele din acestea tieri nu au fostu în stare se ia pe hipotecele loru mai multu cá $97\frac{1}{2}$ milióne fl., adeca $\frac{1}{12}$ a douesprediecea parte din ceea ce aru fi luat in alte staturi civilisate. Mai sunt si alte imprumuturi hipotecarie considerabili, acelea inse sunt mai multu pe la cetati si piatie comerciali, pe asia numite realitati, adeca case, palaturi, fabrici si alte edificii, prin care inse agricultur'a nu este ajutata.

Ore inse de ce nu capata proprietarii de pamentu (mosii, dominie) bani imprumutu pe hipoteca? Catastru avemu, carti de mosii si realitati (Grundbuch) inca avemu. Este óre caus'a, că-ci platescu reu si neregulatu, séu că lipsescu banii în tiéra? Caus'a din urma, adeca lips'a de bani precumpanesce. În statulu Ungariei pana în a. 1876 se aflá 101 banci comerciali, industriali si hipotecarie mari, maricele si meruntiele; mai era si 320 case de economii (Sparcassen), vreo 50 bancusióre „pentru poporu“ si 8 filiale de ale bancei nationale din Vien'a. Dara mai tóte acestea facu mai multu operatiuni si specele cambiali (de politie) si de gagiuri séu zalóge mobili, de unde castiga fórtu multu, séu că une-ori perdu grosu; éra pe ipotece immobili dau numai dela 5000 in susu. Asia sum'a totala a imprumuturiloru hipotecarie din statulu Ungariei era în Dec. 1875 numai $215\frac{1}{2}$ milióne, din care abia 100 milióne pe mosii, éra restulu pe edificie. Cătu este dela 100 de milióne pana la 1225 de milióne?

Dara bine se insemnamu, că hipotecele de 100 milióne sunt numai ale proprietariloru mari si ale unoru midiolocii, că-ci numai aceia potu presenta ipotece pentru sume mai mari de 5000 fl.

Asia dara proprietarii mici, agricultorii sateni, tierani, n'au potutu lua din acelea $215\frac{1}{2}$ milióne nici unu cruceriu imprumutu. Despre acésta classe de trei ori nefericita a locuitoriloru amu vorbitu în alti nr. ai acestui diariu; cu tóte acestea în nru urmatoriu vomu reveni din nou la dens'a, cá

la cea mai uitata de toti santii si angerii lui D-dieu. Aci premitemu numai atata, ca dupa unele calcule aproximative in Ungaria si Transilvania se afla la 2 milioane 500 mii mosiore mici tieranesci de cate 5 pana la 30 de jugere (pogone), era midiu-locii, adeca dela 30 pana la 200 jugere in susu, vreo 120000, adeca cu totulu vreo 2 milioane 470 mii proprietati meruntiele si mai maricele, care tote reprezenta circa 1/2 teritoriulu productivu alu acestoru tieri, pre candu cealalta 1/2 se afla la proprietarii mari, la statu ca proprietariu, apoi la cetati si orasie.

(Va urmá).

Independenti'a judecatoriloru regesci in Ungaria si Transilvania.

Mare cestiune, de care trebuie se se interesedie totu omulu, ca-ci nimeni nu este scutitu a nu veni in contactu cu tribunalele; era justiti'a este fundamentulu staturiloru; fora justitia libertatea este o ilusiune, vorba gola, chimera; era justitia fora judecatori intiepti, prea bine preparati si apoi totuodata independenti atatu de tentatiunile criminali ale unoru omeni carii s'aru incerca a'i trage in partea loru, catu si pressiunea si influenti'a ministriloru si altoru factori politici, nu se pote cugeta.

Dupa cateva sute de ani de disordine in ramur'a justitiei unguresci, in fine mai alesu dela 1869 incoce ministeriulu si diet'a Ungariei se apucara se reformedie justiti'a dupa modelle europene; dar greutatile cate li se rostogoleau in cale, era fora numeru. In sute de ani mai nici-o codificatiune de domne-ajuta; codice civile, penale, comerciale, procedura, organizarea justitiei cu asigurarea subsistentiei si a independentiei judecatoriloru, tote lipsia, era ce era din vechime, vai de omu si vai de locu. Dela austriaci nu voia se imprumute nimicu, catu din ura, catu din fala gola, catu si ca codificatiunea austriaca dintre anii 1803 si 1860 este ingrecata de spiritu absolutisticu, icicolea chiaru tiranicu. Cu tote acestea legile, austriace totu le aflara de bune pentru — Transilvania.

In Martiu alu anului 1871 trecura prin dieta si se sanctionara doue legi: Despre responsabilitatea judecatoriloru si a functionariloru judecatoresci, (Art. VIII cu 76 §§-i), apoi Regulamentu pentru stramutarea si pensionarea judecatoriloru si a functionariloru judecatoresci (Art. IX §§-i 14) In art. 8 § 11 se numera ca crime ce ar putea comite unu omu in calitatea sa de judecatoriu: comunicarea secreteloru oficiulu; luarea de mita (presentu, daru, „cinstu“); abusu de putere; sila seu fortia, candu de es. face procesu criminale unui omu cu totulu innocente, seu candu arunca in arestu ori inchisore afora din casurile prevediute in lege, seu ilu tiene preste terminu; falsificare (de documente, protocoile); instrainare si subtractiune de bani depositati, ori charthii de valore.

Mai sunt si numai asia numite delictu disciplinare, pentru care unu judecatoriu pote fi pedepsitu relative mai usioru. Pedepsele disciplinare sunt: mustrea; infruntarea; amend'a (glóba) in bani; destituirea (§ 22).

De alta parte judecatorii pe langa ce sunt mai bine platiti ca odinora, mai avea in puterea art. 9 din 1871 frumosulu privilegiu de inamovibilitate, de a nu pote fi permutati la alta statiune si nici chiaru inaintati fora voi'a loru de catra ministru, decatu numai in doue casuri: deca potestatea legislativa ar face schimburi chiaru in organismulu judecatorescu, si — deca s'ar intempla ca vreunu judecatoriu se viie in consanginitate de aprópe cu vreunu altu colegu alu seu dela acelasiu tribunalu.

Ar fi crediutu cineva, ca nesce legi ca acestea, care mai ca s'aru potea numi organice, voru dura mai multu ca de joi pana mai apoi, cu atatu mai virtosu, ca ele era redactate dupa alte modelle europene. Inse nu; ca-ci in anulu 1875 abia ajunse partid'a lui Tisza la putere, candu ministeriulu si esi cu unu art. de lege (36), prin care certu suspensiunea inamovibilitatii pe trei ani si auctoritatiunea, ca se pote stramuta din judecatori pe la alte statiuni ori pre cati va afla elu cu cale. Dupa aceea au si stramutatu barbatesee; anume dintre judecatorii romani au aruncatu pe mai multi curatu asia, cumu li s'a fostu descantatu loru inainte cu 10 si cu 12 ani de repetite-ori in pressa si adunari, prin „hortópe si vagaune, pe unde 'si intierra draculu copii,“ adeca prin regiunile rutene, slavace, slovene, serbesci, pe unde nici-unulu nu intielege limb'a poporului; era in loculu acelora mi-ti adusera incoce ungureni, carii afara de limb'a magiara nu mai sciu alt'a, cu atatu mai puginu limb'a nostra cea romanésca, din care cauza nici nu se potuin-

tielege intru nimicu cu poporulu, prin urmare justiti'a trebuie se suferu infricosiatu.

Nu scimu deca ministrulu actuale alu justitiei Bela Perczel s'a convinsu ori nu, despre funestele consecentia a le acelei legi din 1875; ceea ce vedemu este, ca elu esi estimpu cu unu nou proiectu de lege, prin care dice ca abroga pe cea din 1875 si ca corege mai multi §§-i din art. 8 dela 1871. Diariele gubernementali nu se sfiescu a numi acesta carpitura: lege pentru independenti'a judecatoriloru! Cumu se mai compromitu acei omeni in ochii Europei civilizate, chiaru fora se scia ce facu!

Adeca in Ungaria n'au fostu pana acuma judecatori independenti; era ministrulu Perczel are se'i facu! Cititi carii cunoscti limb'a, proiectulu de lege si raportulu ministeriale motivatu, asia precumu s'a impartitu acela intre deputati, ca se poteti judeca singuri si se nu aveti trebuintia de reflexiunile nimenui, spre a ve convinge, ca de ar trece si acestu proiectu de lege prin dieta, atunci omnipotenti'a ministrului justitiei preste tribunale ar fi ascurata, era independenti'a judecatoriloru facia de potestatea politica ar deveni o umbra. Spatiulu nostru angustu nu ne lasa se reproducemu tote curiosele argumente a le ministrului Perczel, cu care'si motivedia elu nou'a sa lege, din care inse ese ori-ce alta, numai nu independenti'a judecatoriloru.

Sciti ce face dn. Perczel in nou'a sa lege?

In § 22 alu legei din 1871 mai adaoge la pedepsele disciplinare inca una: permutarea judecatoriloru dela una la alta statiune, se intielege, fora voi'a loru. Celu care scie, ce usioru pote cade unu functionariu, mai alesu in tieri poliglote si policonfessionali in pedepse disciplinare, va sci judeca marea importantia a acestei schimburi. Ce e mai multu, in casuri de acelea bietulu judecatoriu are se se stramute cu famili'a sa pe spelese sale, de es. din secuime ori dela Brasiovu in comitatulu Presburg ori in Scepusu. Are aci Perczel o clausula, care tiene, ca deca tribunalulu disciplinariu ar vedea, ca spelese de transportu esu prea peste mesura mari, se pote ficsa ca pedepsa numai o suma anumita, era restulu se se dea dela statu, cu alte cuvente, se fia pedepsitu si statulu.

Motivarea permutarei este si mai curiosa: „deca natur'a eroei comise de judecatoriu ar fi de asia, ca permutarea se devina in interesulu functiunei judecatoresci dorita seu necesaria*.“ In acestu casu permutarea i se pote dicta si in legatura cu una din cele trei pedepse, mustrare, infruntare, amenda. Motivare elastica, ca o curea de caucucu. Pentru ca se dorescu cu permutarea unui judecatoriu, pociu se am o suta de cause, deca nu si preteste.

Dara nu numai pedeps'a disciplinaria, ci si alte cause cu totulu independente de disciplina are dn. Perczel, pentru-ca se pote permuta pe judecatori. De aceea elu in § 1 din art. 9 la cele doue cause de permutare innocenta mai adaoge pe a trei'a, formulata asia: „Deca relatiunile personali ale judecatoriuului, seu alte impregiurari importante facu, ca activitatea salutaria a judecatoriuului in statiunea de pana acuma se devina imposibile, prin urmare deca permutarea lui este de doritu in interesulu functiunei judecatoresci**).“

„Relatiuni personali“ si „alte impregiurari importante“: Care potu se fia acelea? Noi amu si gacitu pe unele; aci inse nu pote fi vorba de gaciturile nimenui, ci numai de lege respicata, precisa, formulata in stilu de lege, care se nu lase locu la nici o gacitura, nici la explicatiuni in drept'a si in stang'a. „Relatiuni personali?“ Noi amu vediutu in vietia casuri, unde cutare functionariu de romann a luat de socia pe o romana, din care cauza a fostu pedepsitu prin permutare; si amu vediutu casuri, unde romanulu a luat unguroica seu sasóica si a fostu inaintatu. „Relatiuni personali?“ Sub absolutismu unu functionariu romanu nu potea se aiba amicu romanu, cu care se cutedia a conveni si a conversa ca omeni carii se iubescu.

„Alte impregiurari importante?“ Sub absolutismu vreo doi functionari romani au fostu permutati numai din cauza, ca cutediasera a tieni si a citi gazete romanesci. Acela inse era absolutismu declarat, incaltiatu, imbracatu, care se numea pe numele seu. Gurile cele spunu, ca astadi este totu asia, inca si

*) Midön az elkövetett vétség természete az el marasztalt bírónak az eddigi működési köréből való el távolítását a bírói-hivatal érdekében kívánatossá vagy szükségessé teszi.

**) c) ha a bíró személyes viszonyai, vagy egyéb fontos körülmények a bírónak addigi állásán való üdvös működését lehetetlenné, s ennél fogva áthelyezését a bírói hivatal érdekében kívánatossá teszik.

mai reu. Noi nu scimu, omenii spunu; dara in clausul'a diu Perczel incapa si asia ceva forte bine. „Impregiurari importante“, care se faca imposibile activitatea judecatoriuului in cutare statiune? Se pote prea usioru, ca noi suntemu multu mai prosti de catu unu ministru si se nu intielegemu nimicu din acelea „impregiurari importante“, care ar face, ca unu judecatoriu, fora a fi comisu cea mai mica eroe in resortulu seu, se nu fia bunu de nimicu, de es. in Sibiu ori in Murasieni, se fia inse forte bunu in Jaurinu (Raab, Györ), ori in Alba-regale. Totu omenii rei de gura dicu, ca acelea „impregiurari importante“ aru mirosi forte tare a cojóce romanesci si a glugi slavonesci. De altumentrea permutarile facute mai alesu in anulu 1876/7 din Transilvania in Ungaria, publicate in „Monitoru“ (Közlöny), ne esplica restulu.

In casuri de „relatiuni personali“ si de „impregiurari importante“, adeca deca judecatoriu e permutatu fora nici-o culpa a lui, statulu are se'i porte spelese mutarei. (§ 4). Se punemu ca dintre atatea mii de persone judecatoresci se stramuta preste anu numai cate 200 de insi fora nici o culpa adeverita a loru, si ca spelese de transportu facu in terminu midiu lociu numai cate 200 fl. = 40.000 fl. pe anu. Cu acesta inse judecatorii nu sunt scutiti de alte daune mari. Ei crediendu-se stabili, s'au casatoritu, si-au mobilatu locuintia cumu se cade, isi au menagiulu loru in familia; unulu seu doi prunci le ambla la scola. De odata, „din impregiurari importante“, ca si cumu nu aru fi judecatori „inamovibili,“ ci oficiari in armata, ei trebuie se se stramute si inca departe. In casuri de acelea bietulu functionariu se vede constrinsu a'si vinde totu mobiliariulu, cu ce pretiuri? ne este cunoscutu forte bine. „A se muta de trei ori dintr'o regiune in alt'a, semnifica atata, catu ati arde odata totu ce ai“.

Dara dn. Perczel mai introduce inca si una a trei'a cauza de permutare, adeca: in casuri candu la unele tribunale seu judetie singuratece sunt restantie multe, ministrulu se tramita judecatori pre cate 1/2 de anu dela altele, pe unde nu sunt restantie, pentru-ca se le ajute. In acestu casu apoi judecatorii permutati in acestu modu provisoriu se traga dela statu unu adaosu de plata pre catu face 1/2 salariulu fiacaruia, cumu si spelese de drumu incoce si incolo. Se pare ca dn. Perczel scia de restantie forte multe, candu a luat refugiu la acesta mesura caracteristica. Noi inse vomu presupune, ca in totu coprinsulu Ungariei si alu Transilvaniei numai la 100 de locuri sunt restantie desperate, si ca spre a le curati pe acelea se trimitu 100 de judecatori din aceia carii tragu 1700 fl. plata anuale, seu 850 fl. pe 1/2 de anu, prin urmare ca li se platesce adaosu dela statu pe cate 6 luni 1/2 din 1/2 adeca 425 fl., bani de drumu termino medio 75 = 500 x 100 = 50.000 fl. Ore nu ar ambla mai bine dn. ministru, deca o suma ca acesta o ar pface in salarie si ar aplica definitivu cativa judecatori tineri, vigorosi, carii se cunosca totuodata limbile patriei; pentru-ca deca a facutu ministrulu esperientia sa, noi inca o avemu pe a nostra la punctulu acesta in abundantia, si scimu forte bine, ca mii de restantie si neregularitati provinu numai din impregiurarea, ca multime de judecatori nu cunosc nici decumu limb'a immensei maioritati a poporului si sunt constrinsi a se intielege cu causantii numai prin dragomani cu nespusa perdere de timpu; apoi in casuri de acelea indesiertu striga cineva: Az ebadta oláha, tanuljon magyarul (canele de valachu se invetie magiarsesce), ca ce nu s'a intemplatu intr'o miie de ani, nu se va intempla nici in alte diece mii, si nu in vecii veciloru.

(Va urmá).

Ungaria.

Buda-Pesta, 11 Martiu. Parlamentulu tieri se proroga, pentru ca se'si pote continua delegatiunile ca representante a le monarchiei intregi, lucrurile loru. Deputatii dietei s'au mai dusu pe la casele loru, inse nici unulu cu bucuria in anina, ca va fi in stare de a consola pe comitentii sei cu vreunu bine. Dela prorogare incoce a remasu numai press'a magiara si cea ungaro-germana, care injura si insulta pe tota lumea, ca Helfy, Simonyi, Madarász si cati toti. Diariele magiare sunt si mai infuriate, de candu cele germane din Vien'a declara puru si simplu, ca ele n'au nici o cauza de a se oppune la emanciparea definitiva a poporaloru slave meridionali si la a natiunei romane, nici la constituirea loru in staturu libere, independente; prin urmare adaoga diariele germane, noi nu vomu recomanda gubernului Maiest. Sale nici-odata, ca se verse sangele fiiloru nostrii si tesaurulu tieri nostre

numai din această cauză, adică pentru că magiarilor se temu de libertatea slavilor. Dacă magiarilor se temu de acea libertate, bata-se ei singuri cu slavii, era germanii voru rămâne acasă și își voru vedea de afacerile lor. Noi, marea națiune germană, nu ne temem nici de slavii semi-barbări, nici de slavii liberi și civilizați, ne mai place înse că se avem a face cu poporul civilizat, nu cu barbarii. Cu totul alte cauze trebuie să fie, sau că voru fi acelea, pentru care voru avea ași măsura vrednă puterile germanii și slavii, era interesele naționale magiare nici-odată. Când de es. slavii s'aru încerca să ocupe și să subjughe teritoriul german, sau să închidă vreo mare, ori vreun riu, precum e Dunărea, sau cându poporul slav s'ar pune în servitiul despotismului politic și religios, cu scopul de a calca libertatea popoarelor, atunci, în cazuri de acestea, germanii nu aru întârziat să sară în capul slavilor.

Nu știm cu care dintre ziarele magiare nemulțămite atatu cu politică internă a lui Tisza, cât și cu diplomația externă a conțelui Andrássy, — se începem. Limbajul brutal de care se folosesc mai vartos opozițiile neimpedecate de legea presei, nici de procurori, în izbiri continue contra guvernului, respective anatemele ce se descarcă desu asupra capetelor ministrilor de externe și interne, acei idoli creatori ai ideii statului magiar, ai ignorării de drepturile celorlalți naționalități din această patriă comună, — este cea mai eclatantă probă și marturisire proprie rostită din gura lor, despre nemulțămirea generală a popoarelor din această țară.

Și ce i dorește Asia de cumplită pre-diaristii magiar, ce i necăgește atât de tare, ce tremă în cuprinsul și ce fiori îi sgândăra, — de grăză guvernatorilor corabiei statului magiar? Eca ce: Spre orientarea lectorilor noștri, credem a fi de ajuns a reproduce o ilustrațiune dintre cele mai interesante, ce le conține un diariu magiar numit „Alföld“ în Nr. 53 despre situațiunea actuală și anume:

„Națiunea e gâtă la tôte, ă e regimul la nemiță: Acestă este signatură scurtă respicată a politicii noastre externe; ba încă și aceea, că deputatiunea bosneacă tiamisă și provădiută cu spese de caleaștea șosece la Vienă pre langă conducerea episcopului rom. cat. din Diakovă, Strossmayer, și a unuia dintre cei mai mari propagatori ai aneșiei planuite de multu cu scopul de a se rogă că Austria să facă „ordine“ în provinciă nefericită. E de prisos a mai analiză, ca ce cugetă țără despre atare politică, și noi din partea noastră, cu luni mai înainte neam esprinat, că ori prin cine în această monarchia, și ori în ce modu se fia executată politică această, acela în tôte privințiă pôte fi marcatu că tradatori de patriă, și ca acela se stigmatizează de asasinul viitorului națiunii magiare. Celu pucinu deca ar fi fostu în respectiv numai atăta omenia politică și caracteru, că se fia recunoscutu sinceru în decursu de nouă luni, că totu scopul finalu al politicii orientale și alu „intieptiunei“ loru este: castigarea Bosniei și a Hertiegovinei, chiaru pre basă intielegerei cu aliatulu rusescu și în sensulu convoierei acestuia; celu pucinu de aru fi știutu corporatiunile legislative și națiunea noastră, că cum stau lucrurile, și luandu în considerare nepotință nemargina și negriștiile, pre care nu le potemu destulu regreta, ale ministrului nostru de externe, sau renunțandu la tôte, s'ar învoi, sau conformu obligamentelor lor sante, s'aru ingriji de midioce și moduri, că se impedece sacrificarea Ungariei.

Dar ei această n'au facu't, macaru din contra, în ziarele lor platite, totu de atâtea ori au reprobatu scrierile din cându în cându reinnoite, ce faceau alusiune la scopul lor, de a încorporă provinciile acele, au lasatu a presimți că, deca trebuie, sunt gâtă a începe resbelu contra Rusiei pentru apărarea intereselor monarchiei noastre. Cu scrierile aceste bellice au facutu presiune asupra casei reprezentanților, ca cu ori ce pretiu se castige majoritate pentru ideile lor.

Diplomații molipsiti de panură lui Mindenváró Ádám, cari sunt prea creduli și nu mai esu din patiență, și si pusera, și acum majoritatea și votă unitatea economică desastroasă, dar de acea totuși nici o vorbă nu se aude despre apărarea intereselor noastre orientale, sau chiaru despre resbelulu doritu contra Rusiei.

Încă și Ernest Simonyi s'a declarat în numele partidei sale în ședință de sâmbată, ca este gâtă a-și dá tôte guvernului Maiestății sale pentru un resbelu contra Rusiei, numai pentru Dumnedieu să facă ceva pentru apărarea naționalității magiare (sic) și a statului. Asia dară națiunea întreagă, tôte partidele magiare și sacrifică filerulu ultimă și sangele în interesulu unei acțiuni barbatesci și salvătoare, și totuși în Vienă, în palatul de externe mandru frumos, astăptă cu un nonchalance cavaleresc — sosirea deputatiunii bosneace! Într'aceia Rusulu face ce voiesce. Ce face? Negotiează cu englesulu, care cu energia se ingrișce, că se-și apere interesele proprie; elu intra în Constantinopol, ceea ce în privință morală e ultimă lovitură pentru imperiulu turcescu europănu, și noi pana un'altă aici acasă ne disputăm academice, că se votăm sau nu cele 60 milioane cu scopul de a însuflă frica Rusiei și rumegăm combinațiunea, ca ore fi-va conferință (congres) și cându și unde?

Ei, dar acela care nici pre langă atitudinea acestă miserabilă și neesprimabilă nu-și perde patiență, și încă și acumă se mai crede în mântuirea politicii guber-

nului actuală, e preste măsura fericitu și demnu de pismuit; și nu știm, că ore ce mai trebuie să se întempe, ca și elu să se dica asupra politicii acesteia unu pereat!

Acuși va sosi timpul și la această. Evenimentele irezistibile progesează, și guvernulu nostru va fi necesitate a-și arăta pe față cartile și a recunoște, ca acumă nu pôte face altu-ceva, decât a ocupă Bosnia și Hertiegovina. Unelele amăgiri, amătrei și ale minciunei pana acumă cu succesu întrebunțate, și Asia ne au furatu dejă; acumă nu mai pôte să arunce mai multă pulbere în ochiulu turmei, numita publicu, carele astădată vă vedea limpede. Atata numai, că ceea ce vă vedea, nu'i va servi spre vreo placere.

Atunci casă reprezentanților va murmură, va protestă contra primirii bacsisului (presentu), pre care l'amu capetatu din garanția Rusiei pentru purtarea noastră bună, și pentru jafuirea ruinelor, câte au mai rămas din imperiulu otoman; de cumva nu se va afla majoritate, careă și această împregiurare se-o ie ad notam — și în casulu acesta voru tramite mandru frumosu acasă pe meritații reprezentanți ai poporului, fiindu-că și Asia nu mai au lipsa de ei, după ce votară tôte, câte numai au placutu regimului, — și atunci cei de sus voru face cumu le vă place.

De ce se negam, că cu poporul magiaru potu face ori ce li place. Sistemă administrativă de diece ani într'atata l'a dresatu la ascultare servila și la umilire őrba, în catu nici poporul rusescu nu-lu întrece, pre cându acela nici odată n'a gustatu fructele constituțiunii. Ah! unu diplomat renumitu a lamentatu, că nu mai vede nicăiri Europă; noi nu mai vedem națiune magiară! Celu pucinu nu o potemu cunoște, și ne temem, că întorsu se vă impleni problemă lui Széchenyi: „Magiarulu numai a fostu, dar' nu vă fi!“ Acolo conduce politică barbarilor magiar de statu...

Despre ocuparea Bosniei și Hertiegovinei prin trupele austriece, cetim în ziarele slave și anume în celu serbescu „Zastava“ (Drapelulu din Neoplantă versiunea: că în momentul în care trupele noastre austriece aru trece preste hotare și aru calcă pe teritoriulu Bosniei-Hertiegovinei, și Serbiă vecină e gâtă a-și comandă trupele ca să treacă Dunărea; și la această — dice Zastava — regimulu Serbiei are îngăiaminte din partea Rusiei, ne potendu ea suferi ca altii să se secere și să consume fructele resbelului, sau mai respicatu, recompensele sacrificielor de sange și avere ce le-au avutu Serbiă dela izbucnirea resbelului teribil, — scotiendu singura castaniele din jaru, — și sustienendu unu anu întregu lupte crâncene cu Turciă, ale caror urmari funeste le semte cumplitu numai Serbiă invinsă la Djunis prin colosală armată turcescă.

Unu altu diariu dalmatinu „Narodni-Listi“ (diariu național) ce apare în Zara, într'unu articlu intitulatu „Hai la Bosnia!“ provăca pe Austria să grabesca a o ocupă și a eliberă pre bosnaci apesati, și nu credea vorbelor amăgitoare unguresci, că-că magiarilor numai i strică Austriei calcandu și apesandu popoarele nemagiare întocm'ăi cumă facu Turciă cu creștinii subjugati! Desfășura apoi pe largu situațiunea provinciă și areta favorurile pe cari le-aru castigă Austro-ungariă prin ocuparea și dominarea acestor provincii.

Acestea sunt manifestățiunile de a le presei slave, pe care trebuie să le urmărim și noi cu atenție atatu mai mare, cu câtu ele differu mai multu unele de altele. De altmăntea sunt și alte informații pozitive despre marea diversitate a parerilor care domina anume în Bosnia, și care potu să mai dea ocaziune la conflicte grele. Locuitorii serbi curati din Bosnia, cari totuodată sunt de confesiunea orientală, ceru că țără lor se fia încorporată la Serbiă; din contra, locuitorii croati catholici și pre câtu se spune, chiaru mohamedanii (bei, spahii, Asia numiti aristocrati) pretindu, că în casu de a fi rupti de către Turciă, mai bine să fie încorporati la Croația, respective la Austro-Ungariă. Ce confusiune!

Romania.

București. Potestatea legislativă a țerei regulase deunăci, precumă amu vedutu în unu altu Nr., prin lege nouă de pensii, atatu starea filor patriei deveniti invalidi, câtu și a familiilor rămase după cei cădiuti în batalii. Mai de curându „Monitorulu“ oficial publică una alta lege sancționată, prin care se ingrișce și de viitorulu pruncilor rămași orfani, prin întemeierea de orfelinate, asile, convicte provădite și cu școle. Acea lege patriotică, națională și umanitară sună:

Lege pentru înființarea a 4 orfelinate.

Art. 1. Pentru creșterea și învătarea filor de militari, cădiuti pe câmpurile de luptă sau infirmi, se înființază patru orfelinate și anume, câte unu în fiecare regiune agricolă, adică: unu în Oltenia, unu în România Mare, unu în Moldovă de sus și altulu în Moldova de jos.

Cându localulu va fi incapetoriu, se voru primi gratuit și alti copii sermani.

Art. 2. Orfelinatele se voru asedia pe domeniile de ale Statului. Pentru instalarea lor, se voru alege de preferință stabilimentele cele mai importante ale monastirilor aflate pe domeniile Statului, din regiunile indicate, pe langă care se voru destina și 100 până la 200 pogone pământu cultivabilu.

Art. 3. Aceste asiediminte sunt puse sub autoritatea ministeriului agriculturii, comerțului și lucrurilor publice.

Unu consiliu de patronare compus din prefectulu județului, presidentulu consiliului județian și alti 3 membri onorari, numiti de Domnu dintre notabili regiunii, va priveghea asupra direcțiunii, discipliniei și învătămăntului orfelinelor.

Art. 4. Administrațiunea fie-cari orfelinatu este încredințată unu directoru. Personalulu didacticu se va compune din profesori și șefi de ateliere.

Art. 5. Învetiamentulu va fi primariu și practic și va cuprinde pe langă învetiamentulu primariu, notiuni de agricultură, grădinăria și industria aplicată.

Art. 6. Înțetținerea orfelinelor este în sarcină Statului.

Art. 7. Orfelinatele sunt persoane juridice, avendu dreptulu de a dobândi prin donațiuni, legate sau într'altfelu.

Art. 8. Consiliulu de patronare din preună cu directorulu administrăză averea orfelinelor sub priveghearea ministeriului agriculturii.

Art. 9. Unu regulamentu de administrațiune publică va determina modul de aplicare a legii de față.

Alta Lege.

Art. I. Se deschide pe sēmă ministeriului agriculturii, comerțului și lucrurilor publice unu creditu extraordinariu de lei 150000, pentru plată lucrurilor de apărare și complectarea uvrăgelor de natură a fi expuse la degradare pe liniă Ploiesci-Predelu, lucrari efectuate și de efectuat până la finele anului 1877, conformu art. 6 din transacțiunea aprobată cu legea promulgată prin decretulu Nr. 1465, din 28 Iunie, anul 1877.

Art. II. Acestu creditu se va acoperi prin a nouă emisiune de bonuri de tesauru, conformu legii din 2 Maiu 1876.

Correspondență.

Din părțile Fagetului, Comitatulu Carasiu în Fauru 1878 (Abusuri și excese electorali). A trecut lungu timp, de cându nu s'a mai scris nimica din de D-dieu scutitulu, Comitatulu alu Carasiului, macaru că s'au petrecutu lucruri, cari ar merită o întereseare câtu mai via, anume față cu alegerile municipale și comunale, cari decursă tocma de curându.

Angăiamentulu meu de astădată ilu inaugurez cu o corespondință tragi-comică, careă se reprezente pe deplin adevărata stare a lucrurilor din acestu cercu.

Precumă mai pretotindenea, Asia și pre aici, amplotiatii comitatului fura toti realesi, dela vice-comite pana la cancelistu, en bloc, fiindu-că cei pucini buni romani, ce mai avem în congregatiune, au escelatu prin pasivitate, ă e partidă mamelucilor, fiindu foarte compactă și dresată, a votatu că la comanda.

Cu tôte aceste, în reorganizată vietiă municipale domnesce o confusiune, o disordine ne mai pomenita. Acestă se vede din totu pasiulu și în totu actulu, ce-lu ducă la indeplinire creaturile comitatului. Și ore de unde se provina atata confusiune, atata disordine? — Unii dicu, că din necapacitatea, nehamniciă unei părți din funcționarii mici de diosu ai poporului; cele mai multe guri rele înse afirmă, că din meschinulu egoismu împreunatu cu nesunții de a persecută, că și după sistemă, pe poporul romanu încă neinfectatu la minte și ânima de corupțiunea actuală, și pentru de a intimidă și de a țiené pe blandulu romanu în orbia, nescinția și apathia, și a-lu esplotă pentru scopurile lor particulare. — Lipsesce capacitatea, lipsesce înse mai multu cea mai pușina bunavoință la acesti ômeni pentru fericirea și prosperarea poporului. Dictatură dragă de ea, de susu pana diosu, e astadi în flóre.

Ă unde vócea, vointă poporulu nostru, dá pieptu cu dictatură domnilor spre a învinge, apoi se vedeti, de Redactoru, în astfelu de cazuri cum devinu confusi domni, și stringundu din umeri, dreptu resbunare, slugile de diosu, ne punu totu felulu de curse; unde aceste n'ajungu, se dimitu la persecutiuni, maltratari și terorizari chiar în însuși actulu alegerii.

Poltroni nedemni și ființie fora dreptu de esistință amu fi noi cându, vedindu manile aceste, cum ne punu curse de esterminare și ne pregatescu abisulu de nimicire în însuși casele noastre, nu ne-amu încumetă a răspunde.

Eca basă dreptulu, a libertății și fratietății dualistilor noștri, cari au împartitu între sine țără și poporale, ă e nouă, naționalitatilor nemagiare, ne-au lasatu numai obligaminte, nu și drepturi.

După acestă mică digresiune, spre ilustrarea celorlora amintite, cu permissiunea dlui Redactoru, și îndulgintiă on. publicu, voi produce unu evenimentu specialu intemplat nu de multu cu ocaziunea alegerii de jude comunalu în comună Bichigiu langă Fagetu în diuă memorabilă a ss. 3 Ierarchi, care alegere fiindu împreunată cu unele împregiurări caracteristice și drastice, merita să fie cunoscută lumei române.

În diuă memorată presentandu-se dlu jude cercualu C. Podraszky înscătu de faimosulu comisariu de securitate Szedán Miklos cu haiducii sei în comună memorată, fusere primiti de întregu poporul cu multa bucuria; acestă înse în scurtu se prefăcu în actulu celu mai tragicu, prin aceea, că faimosulu Szedán cu judele cercualu, prin intrige și viclene uneltiri, obtruseră în listă de candidati pentru jude comunalu (chinezu) pre nisece individi depopularizati și fora ver-ce infunția la poporu, eschidiendu pre cei mai demni barbati din aceea. Listă publicandu-se poporulu alegatori, fu întempinată cu un puternicu și resolutu „veto“, și dlu comisariu a fostu recercatu pentru alta candidare, înse vedindu omnipotentiă cercului resistință poporulu contra candidatulu lor, că unu sebacutu se aruncă Szedánu în midioceulu poporulu, alucandu pe unu de grumazi, în catu mai abia resuffă. — În urmă acestui atacu brutalu asupra fratelui lor din partea sbirilor comitatului, poporul a acursu spre eliberarea maltratadului, prin ce Szedán, acestu flagelu alu cercului nostru, deveni și mai furiosu și comandă haiduculu prin invectivele și calumniele cele mai murdare și ordinare, cari împertinentie nu-mi concedu nici pe unu momentu, că se le rostesc, ne cum se le mai scriu, dicundu „pusca-i că-i platescu cu bani“. Pandurulu și descarcă fora tôte a precugetarea pusca în massă poporulu.

Pana ce se petreceau aceste in curtea scolei, dlu szolgabireu privea cu nepasare fumandu din ambutul scolei, si injurandu-i in modulu celu mai trivialu si ordinariu unguresce si romanesc, si pentru incoronarea excessului inscenatu de densii se arunca asupra poporului; apoi cadiendu i sugar'a din gura si palari'a de pe capu — apuca pe bietulu omu de capu, lu tragea de capu, — ilu lovea cu palmi trantindu-lu la pamentu, in fine colegu-seu Szedan cu batele au scosu poporulu din curtea scolei, manandu-lu ca pe o ciréda de vite de a lungulu satului, in catu era unu adevratu preluđu de revolutiune.

Este naturalu, este o regula experimentata, ca clasa omenilor rafinati si rutinati, pe tota cealalta lume, adeca intregu poporulu, ilu tiene de prostu si poltronu. Si pre acesta presupunere se razina cutizarea si volnici'a acestoru omeni.

Marturisescu, ca de candu cu er'a constitutionalu, din tote partile amu auditu afirmandu-se, cumca nu existe administratiune mai arbitrariu si unilateralu ca in cerculu Fagetului si Muresului; si de unde acest'a scandalosa purtare si fora de lege bruta a functiunilor mici, se intréba toti omenii de bine?

Ca-ci tenerulu jude cerc. este unu omu de inalta cultura si de unu caracteru solidu, de care intregu cerculu, la inaugurarea de jude cerc., a legatu cele mai bune sperantie de a dá stárei sociale din acestu cercu avantajulu doritu pe tote terenele.

Ore se se fia cangrenatu de capriciele, ce inpira poterea de szolgabireu? si care este curs'a si ispit'a, de care anevoiu scapa slabitiunea omenesca, si si la care ajunsu inclina pre omu spre absolutismu.

Ca-ci si in celu mai indelungu — rabdatoriu fierbe sangele, candu vede sugrumarea dreptului si lungulu siru alu infernalelor abuseri de lege!

Eta volnici'a ne mai audita, éta nedreptate strigatória la ceru! Éta scandalu publicu! Éta-ne despoiatu de unicele drepturi comunali, ce ne-au mai lasatu grati'a legislatiunei, si inca in modulu celu mai abusivu.

Cá unulu ce de 20 de ani cunoscu referintiele acestui nefericitu cercu observezu, ca dlu szolgabireu numai intr'atata e de condamnatu, ca se lasa sedusu si trasu-impinsu de unu Szedanu, flagelulu cercului, carele pana candu conducatorii Comitatalui ilu voru mai tiené in oficiu, este perirea si ruin'a poporului acestui cercu si asia forte saracitu, si toti se vaiera, ca „de acestu omu ne mai suferibilu“, care sta si in procesu criminalu pentru doue omoruri (!) nu se va mai scapa.

(Va urma).

Sciri mai noue.

Comunicámu sub reserva urmatoarele:

„Nord. Allg. Zeitung“ din Berlin in Nr. 60 are o depesia din Constantinopole — dupa „Köln. Zeitung“ de versiunea: Rele sciri ne sosescu din Adrianopole. In partea orasiului locuitu de turci, musulmanii fanatisati au omoritu unu oficieru rusescu si cadavrulu l'au aruncatu intr'o fontana. Casulu fu indatu descoperitu si Russii au pusu totu orasiulu sub blocada, amenintiandu cu represalie, pana candu nu voru pune man'a pe toti musulmanii vinovati, dintre cari numai trei sunt dejá arestati.

Turci'a mobiliséza de nou. Asia cetimu in „Deutsche Zeitung“ din Vien'a Nr. 2222. Regimulu turcescu a ordonatu inrolarea si exercitiulu recrutiloru cu mare intiere. Este vorb'a, ca in cateva septemani Turki'a se puna de nou pe petioru de resbelu o armata de 200 mii ostasi. Pentru cine? Nu de a continuá resbelu cu Russi'a, ci mai probabile, ba siguru este, ca acei soldati turcesci au se fia aliatii Tiarului rusescu.

Sciri diverse.

(Procesu de pressa). Eri, in 12 Martiu érași mai decurse la curtea de jurati din acesta cetate unu procesu politicu de pressa contra diariului „Kronstädter Zeitung“ si se terminá cu achitarea in unanimitate a redactorului seu H. Gött. De altumentrea dupa achitarea din Decembre a. tr. a redactorilor dela „S.-D. Tageblatt“ nu era greu de prevediutu, ca „Kr Ztg.“ are se scape cu atátu mai usioru, cu catu se potea aplica mai pucinu §§-ii 300 et 302 la articlu incriminatu in „Kr. Ztg.“ Cu tote acestea inse redactorii si editorii trasi in judecata de pressa si absolviti, totu sunt si remanu pedepsiti prin grelele spese de caletorii si de onorarie date advocatorilor aparatori, prin perderea de timpu si prin tortur'a sufletesca de mai multe luni, uneori de câte unu anu intregu, pentru care tote celu achitatu aici in Transilvani'a nu pote cere desdaunare dela nimeni, din cauza ca acestu casu nu este prevediutu in legea absolutistica de pressa austriaca de la 1852, nici in ordonantiele ministeriali posterioare, prin care s'au modificatu cati-va §§-i din acea lege, ér legea austriaca de pressa din anulu 1862 in Transilvani'a nu are nici o valóre.

(Calamitati la calea ferata orientala). Intre comun'a Cara si Valea-cu-flori (dincóce de Clusiu) s'au cufundatu din nou una parte din calea ferata pe distantia cá de 1/3 dintr'unu milu de locu, asiá catu caletorii trebuie se tréca pedestri de la unu trenu la altulu. Diarele magiare scriu si astadata in tonu revoltatu despre acesta fatalitate, ce se repete de atatea ori pe acea linia nefericita.

(Insielatoriu infam.) Unu siarlatanu anume Vicentie Pap, unguru de pe la Oradea, pacalise pe publiculu magiaru cu minciun'a colosala, ca elu a scapatu cá prin minune din Siberi'a, unde fusese dusu de catra muscali in 1849 impreuna cu famosulu poetu Petófy si cu alti mai multi magiari. Cu acesta minciuna ametise si pe ministeriu, cá se faca din minciun'a lui destiune diplomatica. Intr'aceea insielatoriu ambldu dintr'unu locu in altulu sub diverse nume, precum:

Daniilu Manasses, Ioanu Mathe, Ioanu Sós etc. insielandu bani multi si obiecte diverse, pana-ce in fine demascatu caditu in man'a judecátii si cá insielatoriu de tiéra fu condamnatu la cinci ani.

(Omoru infricosiatu). Unu Iosifu Dinghof, in comun'a Somorja, a impusiatu pe femeia carcimariului Gstettner, pe barbatulu ei si pe o féta i-a injunghiatu, numai din chiar-seninu, for' a le luá nici unu obiectu.

(San Stefano.) sau Ay-Stefanos devenitu istoricu prin semnatura pacii dintre Russi si Turci, este — ne spune „Figaro“ — asediatu la optu-noue kilometre de Constantinopoli. Populatiunea sa, compusa din Armeni, Greci si Apuseni, se ridica la 4 mii suflete. O frumoza biserica catolica, insocita de unu conventu, a fostu cladita in timpii din urma de calugarii Capucini. Alte doue biserici, una grecesca si alta armenesca, sunt datorite darniciei familiei Dadian, una din cele mai mari familii armenesce, a caroru villa, adesea visitata de sultani si de principii suverani straini, servece acumu de cartiru generalu marelui duce Nicolae.

La o mica distantia de San Stefano, se afla renumita prafaria imperiala si turnatoria de tunuri Zeitun-Turnu.

Petrecerea la San Stefano este forte cautata de Europenii, cari locuescu in Constantinopole, din causa apropiarii sale de orasi si a frumosei situatiuni pe marea de Marmara, in faci'a betranului munte Olimpulu si in midilocolu unoru situatiuni forte pictoresci. Tote locuintiele, inconjurate cu gradini, sunt cladite dupa gustulu europeanu amestecat cu stilulu orientale.

† Parintele Ieronimu, vicariulu metropoliei, a repausatu in 20 Februaru st. v. in capital'a Bucuresci. Asia metropolia Ungro-Vlachiei pierdu in pucine luni doi barbati de mari merite, adeca pe Episcopulu Ghenadiu, fostu totu-odata capu alu redactiunei diariului „Biserica ortodoxa romana“ repausatu in Novembrie a. tr. si pe demnulu Ieronimu.

Conversatiuni national-economice.

Schitie din sciinti'a foresteriala.

(Dedicat fostiloru mei colegi si amici romani dela academia.)

(Urmare).

Aceste produsera apoi barbati cá Cotta, Hartig, Laurop, Pfeil, Pfeistmantel, Heyer etc. cari, petrunci de misiunea lor, culesera experientiele si incercarile practice, le regulara, amplificarea si perfectionarea mai departe. Actiunea lor binefacatória se intinse asupra intregii sciintie dormitande, si nu remase nici unu ramu nescurtat de ei: Silvicultur'a (crescerea si cultivarea arborilor) Tacsatiunea, Geognosi'a, Intrebuintiarea padurilor, Technologi'a si Anatomia lemneloru, Ingrigirea si scutirea padurilor, Administratiunea si alte ramuri, atatu economice cátu si inginerice si tacsatorice, necesarie unui foresteriaru de specialitate, tote se inaltara prin densii din pulberea ignorantie la unu gradu laudabile de sciintia. Adi tenerulu padurariu si pote stempera setea-i sciintifica la isvórele variabililoru, frumoseloru si desfatorieloru sciintie economice, naturali, reali si venatoresci.

Ramulu tacsatoricu sau tasatiunea*) érá in timpurile mai vechi forte pucinu cunoscutu, ba nici nu érá cauza de a fi consideratu; starea abnorma a padurilor si pretiurile cele inferiori a le lemneloru nu poteáu incoragiá la aplicarea si desvoltarea lui.

Cu introducerea unei economii mai rationali, unde inventariulu materialulu disponibilu, calcularea pretiului si a venitulu articiloru cultivati sunt prim'a conditiune de prosperitate, si acestu ramu trebui se se redice si se inainteze; cá-ci numai dela elu depinde o aplicare buna a silviculturii si o intrebuintiare utila a diverseloru specii si sortimente de lemne. Inventariile de diferite moduri si midiloce a le laureatoriloru padurari ne usiureza indestulu aceste operatiuni dificili.

Technologi'a lemneloru si intrebuintiarea productelor foresteriali anca suntu o conditiune vitala pentru ajungerea scopului nationalu-economicu.

Acestu ramu e pote celu mai vechiu in aplicare: privirea securu si de specialitate a betraniloru la alegerea diverseloru specii si sortimente de lemne, precumu; la corabii, edificie, poduri etc.; stravechile midiloce pentru castigare, formare si transportarea producteloru probédia indestulu. Dar' elu a castigatu in timpurile mai noue o consideratiune si insemnatate singulara, atatu prin miciorarea materialulu, cátu si prin imultirea consumatoriloru si prin dilnic'a resarire a diferiteloru industrii de lemnia. De aceea forestierii moderni, aderandu la binele comunu, se nisuescu din tote poterile a satisfacere cerintelor publice: prin o deschilire, clasificare si sortare a lemneloru, corespunditorie diferiteloru scopuri si: prin simplificarea midilocelor de castigare, formare si transportu, miciorandu asia si pretiulu materialulu.

Aceste impreuna cu administratiunea, ingrigirea si scutirea complexelor foresteriali contra evenimentelor elementari, precumu: contra insectelor,**) tempestatiloru, incendiiloru etc., suntu ramurile principali de specialitate; celealalte preparatiuni necesarie (inginerice, economice, naturali) tientescu multu pucinu la preceperea si practisarea acurata si utila a susnumiteloru ramuri.

Icon'a ce ne infaciosieza stadiulu sciintificu si practiculu alu foresteriei presente, areta unu progresu

*) Sub Tasatiune se intelege: inventariulu massei (provisiunei permanente) de lemnu, calcularea productiunii, a pretiului si a venitulu padurilor. Operatiunile tacsatorice sunt: campestre si domestice.

**) E cunoscutu, cá insectele iubescu mai multu lemnele uscate si retrograde cari, in urmarea furtaneloru sau negrigei padurilor, au devenitu in acestu stadiu periculosu.

destulu de imbucuratori, mai alesu daca consideramu tempulu numai de-o suta de ani, de candu acesta sciintia a inceputu a se cultivá. Ea va castigá o perfectiune si latire mai inalta si universalu, fiindu strinsu legata de progresulu omenirii si anca prin nenumerate si neprevedite lipse imperioase, ce le imprumutamu pe fia-care di de la ea. La dens'a se pote cu dreptu cuventu aplicá sentintia:

Nici o cultura fóra padure,

Nici o padure fóra cultura.

Au trecut acele tempuri fericite, candu omenii priviáu padurile cá unu tesauru nesecabile, se desfatáu in midilocolu loru sau admiráu intr'ensele frumuseti'a naturii ori poterea creatoria, fara de-a visá, cá ar' fi dóra necesariu a face si pentru ele ceva; sau si de viniáu vrecativa — forte pucini — fericiti la idea cá — diu nu le-aru stricá nici loru grigie si cultura, de care se bucuráu atatea ramuri economice, industriali si comerciali, acest'a anc'o manifestáu si practisáu intr'unu modu forte desconsideratoriu. De presente numai cultur'a si anc'o cultura intensiva ne mai pote sustiené acestu frumosu si necesariu daru alu naturii creatorie.

Insemnatatea paduriloru nu se restringe numai asupra implinirii nenumeratoru trebuintie de lemne, ci se intinde si asupra aerului, temperaturii si in genere asupra climate. (Urmédia.)

Pretiurile cerealielor

si altoru obiecte de trauu alu fostu la

12 Martiu in Sibiu:

Grâu, dnaa calitati	1 hectolitru fl.	8 80—9 80
Grâu, amestecat	1 „ „	7 60—8 40
Secara	1 „ „	6 40—6 80
Papusiou	1 „ „	6 40—7 —
Ordiu	1 „ „	6 —
Ovesu	1 „ „	3 10—3 40
Cartofi	1 „ „	2 50—3 —
Mazare	1 „ „	12 —
Linte	1 „ „	15 00
Fasole	1 „ „	8 —
Lardu (slanina)	50 Kilogram „	35 00
Untura (unsóra topita)	50 „ „	30 00
Carne de vita	1 „ „	— 36
Oua 10 de	1 „ „	— 30

Cursulu monetelor in val. austr.

Vienna, 11 Martiu.

Galbinii imperat. de auru	fl.	5 59 cr.
Moneta de 20 franci	„	9 48 „
Imperialu rusescu	„	9 76 „
Moneta germana de 20 marce	„	11 71 „
Sovereigns englesi	„	11 95 „
Lira turcesca	„	10 88 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	104 90 „

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

10 Martiu n.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	l.	94.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	94 50 „
Obligatiune de imprumutu dominiile din 1871 cu 8%	„	89.— „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„	82.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„	72.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	82.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	155.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	23 90 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	71 90 „
Dacia, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	180.— „
Romani'a. Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	55.— „

Anunciu.

Se cauta o educatoresa romana sau pricepatore de limb'a romana langa doue fetitie la o familia intr'unu opidu din Selagiu.

Doritorele de a se aplicá sunt rogata se se puna in cointelegere asupra conditiuniloru cu dlu P. Cosma, advocatu in Sibiu, strada Cisnadiiei Nro. 20. 2—3

Tiparitari mai noue

pentru procedur'a bagateleloru (judecata comunala):

* Protocóle pentru actiuni	contiulu cu 50 cr.
* Indice	„ „ 50 „
* Diariu despre termine	„ „ 50 „
* Citatiuni	„ „ 40 „
* Filere de inmanuare	„ „ 40 „
Sententie	„ „ 40 „

pentru inspectorii de morti:

* Instructiune pentru inspicirea mortiloru esempl. 10 cr.	
Relatiuni, formul. I—VIII	contiulu cu 36 „
* Conspectu asupra casului de morte dupa timpu	„ „ 50 „
† Conspectu asupra casului de morte, dupa confes. si etate (D minta)	„ „ 50 „
Protocolulu mortiloru	„ „ 50 „
Certificatu de inmormentare	„ „ 40 „

* Col'a catastrale de posesiune	„ „ 50 „
Conspectulu solviriloru de contributiune	„ „ 40 „
* Conspectu despre starea sanitara a vitelor	„ „ 40 „
* Fóia cartii funduarie a proprietariulu de vite	„ „ 50 „
* Conspectu sumariu a starei vitelor	„ „ 50 „
* Conscierarea casului de morte	
A. pentru judecatorii	„ „ 40 „
B. „ oficiile orfanale	„ „ 40 „

se afla de vendiare

la W. Krafft in Sibiu.

*) in 3 limbi; †) unguresce; celelalte numai romanesce.